

Utvärdering av plan för att främja biologisk mångfald (2022–2024)

Elinor Nissbrandt, Tommy Jansson och Johannes Måsviken

Innehåll

1	Utvärderingen i korthet, slutsatser och rekommendationer	5
1.1	Sammanfattning och slutsatser	5
2	Inledning	7
2.1	Bakgrund.....	7
2.2	Uppdraget	7
2.3	Utvärderingen: metod	9
2.4	Rapportens disposition	10
3	Om planen för biologisk mångfald	11
3.1	Planens utgångspunkter	11
3.2	Planen i relation till andra aktörer	11
3.3	Insatsområden.....	11
3.4	Planens insatslogik	12
3.5	Beviljade projekt	13
3.6	Exempel på andra insatser inom ramen för arbetet med planen.....	15
4	Planen för biologisk mångfald: iakttagelser och tidiga resultat	16
4.1	Skapar startade satsningar/projekt ett effektivt genomförande?	16
4.2	Planens betydelse och mobilisering av aktörer	25
5	Slutsatser och reflektioner	32
5.1	Huvudsakliga slutsatser	32
5.2	Swecos rekommendationer.....	34
6	Bilaga 1 Intervjuer	39

1 Utvärderingen i korthet, slutsatser och rekommendationer

1.1 Sammanfattning och slutsatser

Västra Götalandsregionens plan för att främja biologisk mångfald 2022–2024 beskriver prioriteringarna för att främja biologisk mångfald kopplat till Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsuppdrag. Planen har stark förankring i den Regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 samt Miljömål 2030, som är styrdokumentet för Västra Götalandsregionens egen verksamhet. De områden som har valts ut förväntas lägga en god grund för Västra Götalandsregionens långsiktiga arbete för biologisk mångfald. Planen avser inte vara heltäckande, utan tar hänsyn till (kompletterar) andra organisationers uppdrag/insatser i arbetet med biologisk mångfald.

Sweco har på uppdrag av Västra Götalandsregionen utvärderat planen för att främja biologisk mångfald 2022–2024. Syftet med utvärderingen är att värdera och få kunskap om hur genomförandet sker med ambitionen att det ska vara kraftfullt och effektivt. Utvärderingen ska utgöra ett underlag för framtagandet av en ny plan under 2024 med mer långsiktiga prioriteringar.

Utvärderingen beaktar att de projekt som finansierats befinner sig i en uppstartsfas och att det är tidiga resultat som kan identifieras. De resultat som framkommit från utvärderingen baseras primärt på intervjuer med ett stort antal aktörer (kommuner, forskare, myndigheter med flera). Alla respondenter är inte lika insatta i vilka roller och mandat VGR eller andra aktörer har att genomföra vissa åtgärder inom området biologisk mångfald.

Att regionen tagit fram en plan för arbetet med biologisk mångfald signalerar ledarskap och höjer statusen i arbetet. Detta har bidragit till att aktörer i systemet (framför allt kommuner) kan använda VGR:s arbete som en hävstång mot politiken att prioritera frågan. Samtidigt är kännedomen om planens innehåll, dess aktiviteter och beviljade projekt relativt låg bland vissa intervjupersoner. De som intervjuats har inte uttryckt att de fyra insatsområdena (se avsnitt 3.3) i planen behöver kompletteras, eller att något viktigt område har missats.

Det primära arbetssättet som valts, att bevilja (samfinansiera) relevanta projekt kopplade till insatsområdena, bedöms som rätt väg att gå med tanke på områdets tidiga mognadsfas. Detta möjliggör samverkan mellan aktörer inom identifierade områden, vilket skapar förutsättningar för fortsatta samarbeten. Planen används i dagsläget mer som ett dokument för Västra Götalandsregionens prioriteringar och inte som vägledande dokument eller arbetsdokument.

Samtliga fyra beviljade projekt har en tydlig koppling till (och relevans) för två eller flera av planens insatsområden. Projekten befinner sig ännu i ett för tidigt skede för att peka på konkreta resultat, men genom dem har ett värdefullt arbete med att mobilisera relevanta regionala aktörer påbörjats.

Bilden är delad huruvida planen även bör omfatta ett större regionalt ägarskap för frågan, framför allt för att koordinera befintliga insatser. Vissa menar att det bör finnas en starkare "genomförandeapparat" bakom planen, likt Klimat 2030. Andra bedömer att området ännu är för "omogt". Flera intervjupersoner menar att stärkt samverkan mellan framför allt Länsstyrelsen och VGR bör få ökad prioritet i arbetet. Flertalet upplever vidare att olika aktörers roller och mandat i frågan kan förtydligas, och det framhålls vidare som värdefullt att engagera och fördjupa arbetet med kommuner i till exempel befintliga nätverk. Planens avgränsning gällande skog bedöms av vissa som strategiskt rätt, medan andra bedömer att frågan bör inkluderas.

Utvärderingen lämnar slutligen några observationer eller rekommendationer:

- Arbetsätten i planen är ändamålsenliga och kan utgöra en god grund för det fortsatta arbetet för biologisk mångfald.
- Det kan förtydligas mer vilken roll och mandat olika aktörer har i arbetet med biologisk mångfald.
- Även planens och VGR:s roll i det regionala arbetet kan tydliggöras.
- Samordningen med Länsstyrelsen kan stärkas.
- VGR kan vidareutveckla sin kommunikation till exempel genom mer kunskapsspridning via hemsidan och nyhetsbrev.
- VGR kan delta mer i befintliga regionala nätverk för att synliggöra arbetet
- Överväg om planen även bör omfatta skogen.
- En tydligare insatslogik kan stärka uppföljningen av planen.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

I maj 2019 kom en global rapport om tillståndet för den biologiska mångfalden i världen från IPBES (The Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services). Rapporten beskriver situationen för den biologiska mångfalden som allvarlig. En miljon växt- och djurarter riskerar att dö ut. Forskarna varnar för att vi är på väg in i det sjätte massutdöendet i jordens historia. Rapporten slår fast att kraftfulla åtgärder måste vidtas. IPBES beskriver de fem största orsakerna till förlusten av biologisk mångfald i ett globalt perspektiv: 1) Förlust av livsmiljöer, 2) Överexploatering av arter, 3) Klimatförändringar, 4) Invasiva arter och sjukdomar samt 5) Föroreningar.

I den Regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 lyfts det fram att effekterna av de klimatpåverkande utsläppen blir alltmer allvarliga och att den biologiska mångfalden är akut hotad. Biologisk mångfald har också prioriterats i Miljömål 2030, som är styrdokumentet för Västra Götalandsregionens egen verksamhet. *Plan för att främja biologisk mångfald (2022–2024)* togs fram baserat på en omvärldsanalys som genomfördes under våren 2022. Dokumentet beskriver prioriteringarna för att främja biologisk mångfald kopplat till Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsuppdrag. Planen handlar i huvudsak om satsningar i samverkan med andra, och hittills har vissa insatser som bidrar till planens genomförande beviljats.

Ambitionen med den första planen är inte att vara heltäckande utan den tar hänsyn till andra insatser som genomförs av organisationer som har huvudansvar för olika frågor kopplat till biologisk mångfald. Då planen gäller under en begränsad period har det heller inte varit möjligt att inkludera alla områden som är viktiga. De områden som har valts ut förväntas lägga en god grund för Västra Götalandsregionens långsiktiga arbete för biologisk mångfald.

2.2 Uppdraget

Sweco har fått i uppdrag av Västra Götalandsregionen att utvärdera planen för att främja biologisk mångfald 2022–2024. Syftet med utvärderingen är att värdera och få kunskap om hur genomförandet sker med ambitionen att det ska vara kraftfullt och effektivt. Utvärderingen beaktar att de projekt som finansierats är i uppstart och att direkta resultat är svårt att fånga upp. Insatser inom biologisk mångfald inom ramen för VGR:s egna verksamheter ingår inte i denna utvärdering.

Utvärderingen ska utgöra ett underlag för framtagandet av en ny plan under 2024 med mer långsiktiga prioriteringar. Arbetet under den första planperioden 2022–2024 ska ses som en möjlighet att ta med erfarenheter som beaktas inför nästkommande period.

2.2.1 Frågeställningar

En del av utvärderingen ska belysa frågeställningar kopplade till hur insatslogiken ser ut för planen för biologisk mångfald. Den övergripande frågan lyder: är de satsningar/projekt som startat upp optimala för att skapa ett effektivt genomförande med rätt fokus som i sin tur bidrar till att resultat skapas i linje med planen för biologisk mångfald? Denna inkluderar ett antal underfrågor:

- Hur väl knyter det an till intentionerna i planen för att främja biologisk mångfald?
- Hur bidrar de olika projekten (och andra aktörer) till insatslogiken och finns det en trovärdighet kring hur man bidrar?
- Hur trovärdig är insatslogiken i beviljade projekt utifrån intentionerna i planen?
- Hur realistiska är de uppsatta målen i projekten?
- Saknas insatser/projekt som borde startas upp? Kan något göras annorlunda för att planen kan bli än mer effektiv och relevant med utgångspunkt att skapa en skillnad? Det handlar även om behov av andra aktiviteter som idag inte genomförs och/eller om det finns andra områden som borde inkluderas.
- Vilka resultat/effekter kopplat till planen förväntas eller går att se hittills? Internt och externt?

En annan del av utvärderingen handlar om huruvida arbetet och genomförandet är optimalt strukturerat utifrån att skapa förutsättningar för att få till en förändring i linje med planen:

- Är rätt aktörer involverade och gör man rätt saker?
- Finns det andra som borde involveras eller kan något justeras av det som idag görs?
- Hur väl lyckas de olika aktörerna som är involverade i genomförandet vara ett relevant stöd för att skapa ett resultat?
- Hur nöjda är kommuner, näringsliv med flera?
- Det som genomförs ska vara ett stöd, hur tar sig detta uttryck och till vilken kvalitet?
- Hur ser arbetet ut för att sprida kunskap och lärande, så att effekterna blir långsiktiga?

Utvärderingsuppdraget pågår från december 2023 till mars 2024.

2.3 Utvärderingen: metod

Denna utvärderingsrapport baseras på materialinsamling i följande delar:

Dokumentstudier

För att bygga förståelse för planen för biologisk mångfald på övergripande nivå har Sweco gått igenom befintligt underlagsmaterial. Detta innefattar bland annat den förstudie och omvärldsanalys som planen grundar sig i. Annat underlagsmaterial omfattar presentationer, mötesanteckningar, interna uppföljningar samt projektansökningar och lägesrapporter för beviljade projekt med mera.

Workshop projektlogik

Sweco har genomfört en workshop kring planens projektlogik tillsammans med Västra Götalandsregionen. Det primära syftet med workshopen var att gå igenom hur insatser/beviljade projekt är tänkta att hänga samman. Tillfället var en möjlighet för deltagande parter att beskriva sitt arbete och hur genomförandet av planen är riggat.

Intervjustudie

Intervjuer har utgjort den primära datakällan för utvärderingen. Sammantaget har 35 intervjuer genomförts. Intervjupersoner innefattar bland annat ansvariga tjänstepersoner vid VGR, projektägare och partners för beviljade projekt samt externa aktörer (exempelvis företag, kommuner och forskningsaktörer). Se bilaga 1 för en komplett lista på intervjupersoner.

Lärseminarium

Ett lärseminarium har genomförts innan levererad slutrapport, där samlad empiri från utvärderingen presenterats med fokus på rapportens resultat. Detta var ett sätt att förankra de preliminära utvärderingsresultaten. Syftet med lärseminariet var således dels att förankra analysen och preliminära slutsatser samt dels ge ett lärande och förslag till förändringar hur nästkommande plan kan utformas. Det är även ett sätt att bidra till att stärka mandat och ägandeskap hos deltagande/berörda aktörer i genomförandet av planen.

Löpande avstämningsmöten

Regelbundna avstämningsmöten har genomförts med beställaren i syfte att säkerställa kvalitet i genomförandet av utvärderingen. Vid

avstämningsmötena har till exempel frågor för intervjuguiden, intervjuer och rapportutformning diskuterats med VGR.

Kvalitetssäkring

Uppdraget har kvalitetssäkrats av en senior konsult som stöttat utvärderingsteamet i interna möten och genom att granska rapportutkast. Kvalitetssäkring har även skett genom lärseminariet.

2.4 Rapportens disposition

Rapporten är disponerad som följer: i detta kapitel två har kort redogjorts för Swecos uppdrag, metod och material. I kapitel tre beskrivs planens syfte och befintlig insatslogik. Kapitel fyra redogör för utvärderingens resultat kopplat till de frågeställningar som intervjuerna har omfattat, och kapitel fem diskuterar huvudsakliga slutsatser och Swecos reflektioner inför nästkommande plan.

3 Om planen för biologisk mångfald

3.1 Planens utgångspunkter

Det finns ett antal större globala styrdokument som helt eller delvis behandlar biologisk mångfald. Agenda 2030, Konventionen för biologisk mångfald (CBD) och Nagoyaprotokollet är ett urval av dessa. Sverige har undertecknat samtliga och har utifrån dessa tagit fram egna nationella mål (de så kallade miljömålen) som omfattar generationsmålet och de 16 miljö kvalitetsmålen. Regionen har även formulerat egna regionala miljömål där biologisk mångfald nämns i flera, till exempel i "Levande sjöar och vattendrag", "Ett rikt odlingslandskap" och "Ett rikt växt- och djurliv".

I den Regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 beskrivs viktiga samhällsutmaningar. Där bland inom miljöområdet att effekterna av de klimatpåverkande utsläppen blir allt allvarigare och den biologiska mångfalden är akut hotad. Biologisk mångfald har också prioriterats i Miljömål 2030, som är styrdokumentet för Västra Götalandsregionens egen verksamhet.

3.2 Planen i relation till andra aktörer

Länsstyrelsen har idag ett tydligt uppdrag (via sitt regleringsbrev) kring arbetet med biologisk mångfald inom ramen för Länsstyrelsens åtgärdsprogram för miljömålen.¹ Där följer man upp och utvärderar hur väl miljömålen nås i länet. Programmet är framtaget av Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen, och det lyfts att mycket ingår som är positivt för biologisk mångfald. Många av målen är direkt kopplade till biologisk mångfald, däribland levande skogar samt ett rikt växt- och djurliv. **Naturvårdsverket** gör vidare en fördjupad utvärdering av miljömålen vart fjärde år. Utifrån denna och Länsstyrelsens egen utvärdering görs en prioritering kring vilka mål man ska satsa på.

3.3 Insatsområden

Med utgångspunkt i det regionala utvecklingsuppdraget och den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 har behov av insatser inom följande områden identifierats för att främja biologisk mångfald.

1. **Öka kunskapen om biologisk mångfald** för att skapa acceptans hos allmänheten och för beslut inom näringsliv, kommuner med flera. En kunskapshöjning bland dagens och

¹ <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/miljo-och-vatten/miljomal/atgardsprogram-inom-miljomal.html>

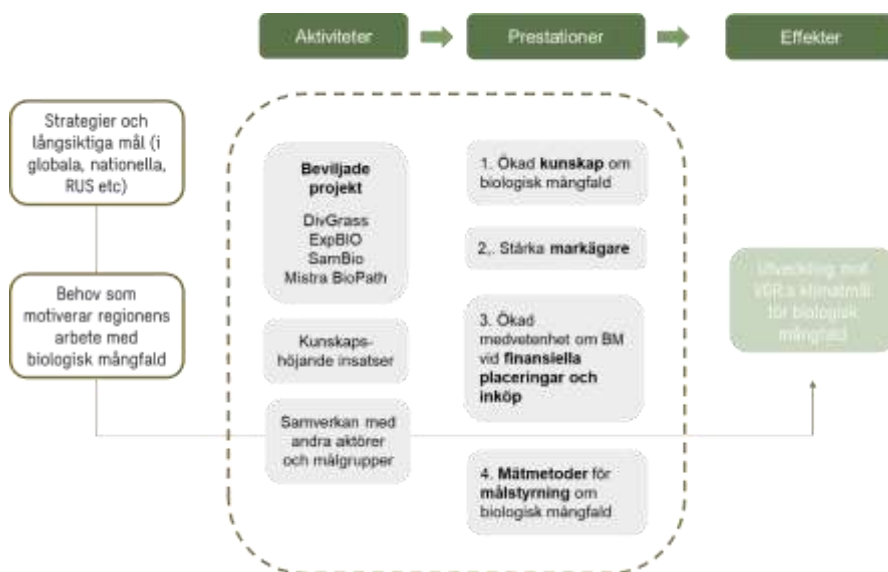
morgondagens beslutsfattare är även viktigt för att nå målgruppen vuxna. Större insikt bland vuxna kan ge ökad drivkraft för förändring i kombination med andra incitament eller styrmedel.

2. **Stärka markägare i de beslut som påverkar biologisk mångfald.** Målgruppen ansvarar för förvaltning och skötsel av mark- och vattenområden och den biologiska mångfalden främjas eller hämmas av dessa insatser. Markägare kan på olika sätt uppmuntras till att så eller plantera växter som lockar pollinerande insekter eller skapa olika miljöer för att en större mångfald av arter ska trivas.
3. **Bidra till större medvetenhet om påverkan på biologisk mångfald vid val av finansiella placeringar och inköp.** De verksamheter som främjas av ekonomiska transaktioner kan påverka den biologiska mångfalden. För klimatpåverkan finns det redan etablerade indikatorer och system för att det ska vara möjligt att prioritera inköp och att genomföra finansiella placeringar som bidrar till minskad klimatpåverkan. På motsvarande sätt behöver det utvecklas metoder för att kunna ställa krav för biologisk mångfald; krav som på sikt bör standardiseras. Kravställande i samband med handel och investeringar ger potential att påverka biologisk mångfald globalt även om besluten fattas lokalt.
4. **Mätmetoder för att kunna sätta mål och följa upp påverkan på biologisk mångfald.** Insatser behöver bli mer träffsäkra och resultaten måste kunna följas upp. Mätmetoder är ett utvecklingsområde där det finns behov av att hitta och utveckla verktyg för olika tillämpningar, exempelvis för att kunna ställa krav vid upphandling, för att initiera lämpliga åtgärder eller följa upp utvecklingen av den biologiska mångfalden i landskapet.

3.4 Planens insatslogik

Det finns en insatslogik för planen, men den är i nuläget relativt outvecklad. Utifrån dokument och kompletterande intervjuer kan insatslogiken beskrivas som i figur 1 nedan.

Figur 1. Insatslogik Plan för att främja biologisk mångfald (2022–2024) Källa: Sweco

3.5 Beviljade projekt

Med utgångspunkt i planen för biologisk mångfald har VGR fram tills i mars 2024 beviljat finansiering för fyra projekt. I de flesta fall utgör VGR:s andel en delfinansiering av ett större projekt. Tabell 1 nedan beskriver respektive projekt kortfattat samt andel av VGR:s finansiering.

Tabell 1. Beskrivning av beviljade projekt

Projektname	Beskrivning	Finansiering (kronor)
<p>Gräsmarker i lantbruket med ökad biodiversitet och motståndskraft mot klimatförändringar – DivGrass</p> <p>Projektägare: Agroväst Livsmedel AB</p> <p>Svenska projektpartners: Hushållningsällskapet Sjuhärad</p> <p>Projektperiod: 2023-09-01 till 2027-08-31</p>	<p>Projektet ska bidra till metodutveckling som underlättar för lantbrukare att bruka sina marker på ett mer hållbart sätt och att digitalt kunna mäta ökad biodiversitet i gräsmarker.</p>	<p>VGR finansiering: 2 343 058</p> <p>Interreg-programmet för Nordsjöområdet 3 514 587</p>
<p>EXPBIO</p> <p>Projektägare: Botaniska Trädgården</p> <p>Svenska projektpartners: Trollhättans stad</p>	<p>Syftar till att utbyta kunskap och erfarenheter mellan åtta deltagande länder. Skapa lokalt framtagna fröblandningar och pröva olika restaureringsmetoder för gräsmark. Öka kunskapen om den</p>	<p>VGR finansiering: 5,1 miljoner</p> <p>Total finansiering: 52 miljoner</p>

Genomförandeperiod: 2023-01-11 till 2027-20-21	biologiska mångfalden hos skolelever, allmänhet, företag och beslutsfattare.	
Mistra BioPath Projektkoordinator: Lunds universitet Svenska projektpartners: Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Malmö stad, Region Skåne, Skogsstyrelsen och Västra Götalandsregionen Genomförandeperiod: 2022–2026	Projektet ska tillsammans med finansiella och industriella partners, kartlägga, utvärdera, samutveckla och testa befintliga och nya tillvägagångssätt där biologisk mångfald integreras i finansiellt beslutsfattande, och analysera de institutionella och politiska konsekvenserna av dessa tillvägagångssätt.	VGR finansiering: 250 000 kronor samt 230 timmar in kind (motsvarande 230 000 kronor) Total finansiering: 50 000 000 kronor
SamBio Projektägare/koordinator: Göteborgs centrum för globala biodiversitetsstudier (GGBC), Göteborgs universitet. Svenska projektpartners: IVL, Göteborgs Universitet, Naturbruksförvaltningen, Navet Science Center, Nordens Ark, Sjöfartsmuseet Akvariet, Slottsskogens djurpark, Chalmers tekniska högskola, Universeum, Väst kuststiftelsen, Havets hus, Göteborgs botaniska trädgård, Göteborgs naturhistoriska museum, Innovatum Science Center, Dalénium Science Center, Balthazar Science Center Genomförandeperiod: 2023-01-01 till 2025-12-31	Syftet med projektet är att länka samman institutioner och verksamheter som arbetar med biologisk mångfald för att sprida kunskap och engagera företag och medborgare för frågan. Insatser innefattar kompetenshöjande aktiviteter och interaktion med intressenter.	VGR finansiering: 12 669 810 kronor Total finansiering: utöver VGRs finansiering även in kind från deltagande aktörer

3.6 Exempel på andra insatser inom ramen för arbetet med planen

Utöver att bevilja medel till större projekt bedriver VGR även vissa andra insatser i syfte att främja det regionala arbetet med biologisk mångfald.

VGR har anordnat föreläsningar om hur regionen och andra aktörer arbetar med biologisk mångfald. Det har till exempel genomförts en heldag om hur man mäter biologisk mångfald, samt ett delseminarium på konferensen Framtid Västra Götaland hösten 2023. VGR har tillsammans med Region Stockholm bedrivit *Regionalt nätverk biologisk mångfald* sedan 2023. Region Västernorrland och Region Värmland har tagit över stafettpippen för 2024. Arbetet har innefattat översyn av arbetet med biologisk mångfald i regionerna och deras behov framöver. Mötena har även innefattat kartläggning av certifieringar och hur de inkluderar biologisk mångfald samt värdekedjeanalys – påverkan på ekosystemtjänster vid inköp av produkter i plast, textil, skogsråvara med mera. Nätverket träffas fyra gånger om året (digitalt).

VGR har även ett nära samarbete med Stenungssunds kommun i centrumutvecklingen av ett nytt resecentrum. Samarbetet kopplat till planen handlar hur man kan främja biologisk mångfald genom gröna områden och gröna stråk för att gynna flera arter med mera.

4 Planen för biologisk mångfald: iakttagelser och tidiga resultat

Följande kapitel redovisar resultaten från intervjuerna. Då projekten ännu befinner sig i ett tidigt skede är det svårt att peka på konkreta resultat (dvs enligt uppsatta mål) i samtliga projekt. Vi ser samtidigt att planen och de insatser som genomförts hittills skapat andra typer av värdefulla resultat, som i sin tur kan ses som möjliggörare för att mer konkreta resultat på sikt kan uppnås. Bland annat har projektkonstellationerna bidragit till mobilisering av aktörer samt en ökad kunskapsnivå om varandras uppdrag och arbete inom biologisk mångfald. Detta är en viktig del i det fortsatta arbetet för att definiera/prioritera kommande projekt och behov av andra insatser samt förtydliga roller och ansvar.

Det stora flertalet intervjupersoner lyfter fram det som mycket lovligt att VGR valt att prioritera och driva ett arbete inom biologisk mångfald. Det ses som en stor händelse för att höja frågans status. Detta har bidragit till att aktörer i systemet (framför allt kommuner) kan använda VGR:s arbete som en hävstång mot politiken att prioritera frågan. Resultaten beskrivs mer i detalj nedan.

4.1 Skapar startade satsningar/projekt ett effektivt genomförande?

Den första övergripande utvärderingsfrågan lyder: "Är de satsningar/projekt som startat upp optimala för att skapa ett effektivt genomförande med rätt fokus? Bidrar de till att resultat skapas i linje med planen för biologisk mångfald?" Denna fråga innefattar ett antal underfrågor, se avsnitt 2.2.1.

Delkapitlet sammanfattar respondenternas syn på insatslogiken: de fyra insatsområdena och beviljade projekt. Även inspel kring de avgränsningar som planen har diskuteras.

4.1.1 *Kunskapsnivån om planen skiljer sig*

Vi kan inledningsvis konstatera att merparten av intervjupersonerna inte har detaljerad kunskap om planens innehåll. Ett flertal av dem har inte läst planen, och andra har endast inför intervjun läst in sig på innehållet. Det finns dock även intervjupersoner som har relativt god kunskap om planen. Inga tydliga slutsatser kan dras utifrån aktörstyp vad gäller olika grad av kunskapsnivå.

4.1.2 Reflektioner kring de fyra insatsområdena

Nedan beskrivs intervjupersonernas reflektioner om respektive insatsområde.

1. Öka kunskapen om biologisk mångfald. Kunskapsområdet upplevs som särskilt relevant, och som en förutsättning för de resterande tre insatsområdena. Området bör enligt vissa således vara överordnat de andra tre områdena. Samtidigt tar insamlandet av kunskap enligt ett par respondenter tid, och det bör finnas en bra balans mellan att nå en hög kunskapsnivå och att faktiskt genomföra åtgärder. Detta kan till exempel handla om att kommuner kan implementera åtgärder som är effektiva utan att nödvändigtvis ha hela kunskapsbilden. Följande citat från en kommun illustrerar detta:

Ibland är det inte alltid kunskap som behövs. Man behöver ibland bara listor att bocka av med de viktigaste åtgärderna. Att bygga korridorer mellan skyddade områden för större vilt. Att vägar har viltbroar och att det finns rör som grodorna kan passera i (Kommunal aktör)

2. Stärka markägare i de beslut som påverkar biologisk mångfald. Kommuner lyfts fram som en viktig målgrupp för detta insatsområde. Det är en målgrupp som flertalet intervjupersoner ser bör involveras ytterligare i arbetet med planen, utöver det arbete som kommunerna genomför i anknytning till Länsstyrelsens uppdrag och tillsynsarbete. Ett citat från en kommun utvecklar denna tanke:

Det finns kommuner som har mycket parker men man är dålig på det här med biologisk mångfald. Vår kommun tog fram en ny översiktsplan. Inga nya områden som ska skyddas tas upp, inga korridorer som ska skyddas. Där måste VGR ligga på kommunerna mer (Kommun)

Samtidigt lyfts även privatpersoner och företag fram som viktiga målgrupper i frågan. För att engagera företag beskrivs det att förebilder behöver engageras som "kan visa vägen lite". Ett sätt är att VGR anordnar kampanjer och tävlingar, till exempel kring den vildaste trädgården eller parken likt det arbete som den danska kommunen Hjørring har initierat. Där hjälpte kommunen lokalinvärnare att ha mer vilda trädgårdar och gjorde om flera av deras egna grönytor till vilda ytor.

En intervjuperson lyfter fram att privata markägare behöver ha rätt incitament för att arbeta med biologisk mångfald. Det finns en god förståelse för problematiken och de utmaningar som finns men utan

ekonomiska incitament saknas drivkraft beskrivs det. vilket följande citat pekar på:

Det händer inget om de inte får ersättning för det. Skulle regionen kunna ha en pott pengar som incitament för att stärka markägare? Till exempel för att medvetandegöra om att öka pollinationer i landskapet (Forskare)

Incitament kan även vara att aktörer lär sig hur man både kan spara pengar och gynna biologisk mångfald genom att förändra sitt synsätt på till exempel skötsel av grönytor. Exempelvis kan man minska antalet tillfällen och ändra tidpunkten man klipper gräset, på vissa lämpliga gräsytor. Detta gynnar inte bara biologisk mångfald utan minskar även buller, utsläpp av koldioxid och partiklar. Det krävs en förändring i hur vi ser på vår närmiljö, menar en intervjuperson, och där kan VGR hjälpa till att sprida information och koppla ihop privata aktörer och kommuner som jobbar med detta.² Det uppfattas även vara viktigt att värna och skydda befintlig grönstruktur vid ombyggnation och att anläggning av nya planteringar görs på ett långsiktigt sätt.

3. Bidra till större medvetenhet om påverkan på biologisk mångfald vid val av finansiella placeringar och inköp. Relativt få intervjupersoner kan uttala sig om hur och på vilka sätt aktörer kan bidra till området då det uppfattas som komplext. Några intervjupersoner efterfrågar stöttning i att hitta sätt att prata om detta. Det finns en samsyn att det idag saknas en verktygslåda över befintliga modeller för köp och finansieringar. Det efterfrågas ett systematiskt arbete då det i dagsläget inte upplevs tydligt vem som "drar i det".

4. Mätmetoder för att kunna sätta mål och följa upp påverkan på biologisk mångfald. Även detta insatsområde upplevs som högst komplext, och till stor del beroende av nationella och internationella standarder. Ett förslag som lyfts i intervjuerna är att jobba med mångfald av habitat som en proxy för biologisk mångfald i stort. Något som beskrivs som lättare att skapa och identifiera utan att ha stor kunskap om biologisk mångfald. I de fall man vill validera effekten av specifika åtgärder kan riktade inventeringar av vissa artgrupper utföras innan och efter en åtgärd. Sådana inventeringar kan även utföras med stöd av privatpersoner och till exempel botaniska och entomologiska föreningar, speciellt om en enklare fältmetodik tas fram i samarbete med universitet mm. Även för mätmetoder dras paralleller till klimatforskningen, och flera påpekar att området biologisk mångfald är

² https://pub.epsilon.slu.se/14520/1/ignatieva_m_170831_1.pdf
https://stud.epsilon.slu.se/17369/1/axelsson_s_211007.pdf

mer komplext och kunskapsmässigt befinner sig i ett tidigare stadium än klimatfrågan. En intervjuperson belyser det på följande sätt:

Klimatproblematiken är komplex men biologisk mångfald-utmaningen är ännu mer komplex. Klimatet mäter vi med CO2 men biologisk mångfald går det inte att landa i en indikator. Hur ska vi bedöma det här? (Forskare)

En nationell base line för mätning av naturvärdesinventeringar upplevs saknas i dagsläget. Naturvärdesinventeringar enligt svensk standard används oftast i tillståndsprocesser och som underlag till miljökonsekvensbeskrivningar men i dagsläget saknas en nationell databas för att lagra resultaten. Ett initiativ för att ta fram en nationell databas för naturvärdesinventeringar har inletts av Naturvårdsverket, men det är dock inte tydligt vem som kommer vara ansvarig och när databasen ska vara på plats.³ I dagsläget rapporteras dock redan artfynd från naturvärdesinventeringar in i Artportalen.

Det finns ett behov att kunna prata om alla värden i dialogen med markägare, och det kommer enligt ett par intervjupersoner därför även behövas en "regional base line". Några intervjupersoner påpekar att det görs naturvärdesinventeringar, men att det saknas systematik att samla dem på samma ställe. Dessa inventeringar genomförs i dag av olika konsulter, men det saknas en jämförbarhet. För att öka jämförbarheten mellan olika naturvärdesinventeringar har dock Ecogain med flera nyligen släppt verktyget CLIMB.⁴ Ambitionen med CLIMB är på ett transparant sätt kunna jämföra biologisk mångfald mellan olika ytor vilket kan ge stöd i bland annat exploateringsprocesser.

4.1.3 Relevans av planen och dess insatslogik

De fyra prioriterade insatsområdena upplevs som högst relevanta av merparten av intervjupersonerna. Det bedöms som strategiskt att man valt ut några fokusområden snarare än att göra "allt på en gång" med tanke på att området biologisk mångfald upplevs vara i en tidig mognadsfas. Att fortsatt bevilja projekt löpande som har relevans för dessa fyra ses också som en fortsatt bra riktning. Det är viktigt att fokus för beviljade projekt även framgent är kopplade till de fem största hoten som beskrevs i inledningen av rapporten.⁵

4.1.4 Tydligare mål och åtgärder efterfrågas

Vissa intervjupersoner ser ett behov av att planen görs skarpare, med konkreta åtgärder kopplade till insatsområdena. Det råder en

³ [Världsunik NVI-standard är uppdaterad - Svenska institutet för standarder, SIS](#)

⁴ <https://climb.ecogain.se/>

⁵ 1) Förlust av livsmiljöer, 2) Överexploatering av arter, 3) Klimatförändringar, 4) Invasiva arter och sjukdomar samt 5) Föreningarna.

viss osäkerhet bland intervjupersonerna att VGR har en intern plan (som upplevs som skarp och målinriktad i jämförelse) samt en extern plan. Vissa bedömer att detta bör göras till en gemensam plan. Andra intervjupersoner bedömer att det är för tidigt att sätta upp konkreta indikatorer inom vissa insatsområden. Arbetet kring biologisk mångfald är där klimatarbetet var för 15 år sedan, betonar en intervjuperson. Först måste man veta tydligt vad man vill med indikatorer och hur dessa ska följas upp, vilket följande citat utgör några exempel på:

Den här är lite trevande, försiktigt. Önskar att man sätter ner foten. Tydligare med mål, föreslå indikatorer. Ha en strategi, 2024–2030. Vad vill vi att man befinner sig 2030 (Länsstyrelsen)

Vi har inte kommit lika långt som inom klimatforskningen. Jag gillar mätbara mål, men skjuter man in sig på fel saker om man mäter målvärden som man inte är redo för? (Forskare)

4.1.5 En tudelad bild gällande avgränsningar av skog och vatten

Några intervjupersoner bedömer att de avgränsningar som har gjorts i planen gällande att inte hantera biologisk mångfald i skogen är strategiskt bra. Skogsstyrelsen upplevs ha ett tydligt uppdrag där. Det bedöms att det finns ”mycket annat” arbete att göra även om dessa delar exkluderats i planen.

Samtidigt beskrivs Skogsstyrelsen agera under skogsmålen och regionen bör (utifrån politiken) kunna ha ett inflytande om man bedömer att de har ”fel riktning” eller lägre ambitionsnivå i vissa frågor som man bör prioritera. En intervjuperson tar exempelvis upp att biologisk mångfald nämns få gånger i skogsstrategin medan tillväxt och produktion återkommer desto oftare.

Andra menar på att det inte går att särskilja skogen då många jordbrukare även äger skog, och att det därför blir konstigt att dra en gräns i strategiska dokument. Följande citat lyfter delvis detta resonemang:

Att inte ta in skog är problematiskt. När vi kommer ut på en gård är markägaren en nyckelaktör. Ska vi träffa dem och få hög verkningsgrad så är det superviktigt att vi har möjlighet att prata om helheten, skog också (Länsstyrelsen)

4.1.6 Hur bidrar de olika projekten till insatslogiken?

En utvärderingsfråga är hur de olika projekten bidrar till insatslogiken. Hur trovärdig är insatslogiken i beviljade projekt utifrån intentionerna i planen? Hur realistiska är de uppsatta målen i projekten?

En genomgång av projektansökningar, -beskrivningar och intervjuer visar att projekten täcker in samtliga insatsområden, och att vissa projekt har en tydlig koppling till flera, se tabell 2.

Tabell 2. Beviljade projekt kopplat till planens fyra insatsområden

Projekt	DivGrass Agroväst livsmedel AB	ExpBIO Botaniska Trädgården	SamBio GöBC	Mistra BioPath Lunds Universitet
Insatsområden	(gräsmarker i lantbruket med ökad biodiversitet)	(åtta länder samverkar kring restaurerings- metoden för gräsmark)	(länka samman institutioner och verk- samheter, kunskaps- spridning)	(biologisk mångfald i finansiellt beslutsfattande)
Öka kunskapen om biologisk mångfald	✗	✗	✗	✗
Stärka markägare	✗	✗		✗
Finansiella placeringar och inköp			✗	✗
Mätmetoder	✗			✗

Källa: Projektansökningar och intervjuer

Att identifiera och bevilja strategiska projekt för respektive insatsområde upplevs av majoriteten intervjupersoner som ett strategiskt och lyckosamt sätt att arbeta med biologisk mångfald. Att bygga strukturer tar tid, och att först hitta ett avgränsat område att samarbeta kring bidrar naturligt till att "rätt" aktörer deltar.

4.1.7 **Projektens syften och målformuleringar har tydliga kopplingar till planens insatsområden**

SAMBIO har ett starkt kunskapshöjande fokus (insatsområde 1 i planen) med inriktning på barn och unga och näringslivet. Även projektets koppling till insatsområde 3 kring finansiella placeringar och inköp är tydligt genom det arbete som genomförs för att medvetandegöra den biologiska mångfalden bland företag. Tydliga indikatorer har kopplats till arbetet genom antal deltagande organisationer som samverkar, antal deltagande i kompetensutvecklingsinsatser, antal elever som tagit del av projektets programutbud och antal lärare som får ta del av utbildningsmaterial etc.

Arbetet med det **pedagogiska spåret** i projektet upplevs ha en viktig roll för att ta fram nya lektionsupplägg kring biologisk mångfald som kan användas hos de partners som ingår i projektet men kan även

användas ute på skolor. Det finns en uppfattning att intresset bland lärare och elever om djur och natur är starkt, men att det finns en okunskap kring själva begreppet biologisk mångfald. Projektet ska nå 15 000 elever och 340 lärare men det är ännu för tidigt att säga om målen kommer att nås. Målsättningen är att öka kunskap men också öka handlingskraft där individer agerar på ett sätt som främjar biologisk mångfald. Materialet som erbjuds gratis under SamBio-projektet kommer att kunna användas även efter projektet, vilket skapar en naturlig långsiktighet i de resultat som kommer fram. En intervjuperson bedömer att det finns en svårighet i att följa upp en höjd kunskapsnivå - framför allt hur detta ska omsättas i handling och hur detta kommer att påverka individens vardag.

Den primära utmaningen som projektet stött på hittills handlar om att koordinera en stor projektkonstellation med 21 partners runtom i landet. Projektet har av den anledningen haft en längre startsträcka, för att partners ska lära känna varandra. Ett viktigt preliminärt resultat av projektet är att det lett till andra sätt att samverka som kommer att finnas kvar efter projektavslut.

Sådana här samverkansprojekt är viktiga för att veta vilka roller och kunskap andra aktörer har. En ensam aktör kan inte nå hela regionen. Genom att samarbeta om de stora frågorna kan vi nå fler. (Kommunal aktör)

Inom ramen för **näringslivsspåret** har projektet det senaste året arbetat med att bygga upp en struktur kring hur man ska nå ut till företagen. Projektet har hittills anordnat ett antal aktiviteter, däribland en stor konferens om business and biodiversity med ett 80-tal deltagare. Även en exkursion har genomförts med ett företag (gruvbolag) kopplat till deras byggnadsprocess, i syfte att skapa en förståelse för den mänskliga påverkan och synliggöra den. Fler exkursioner är inplanerade. Dialog har även förts med representanter från företag kring olika sätt att kompensera för biologisk mångfald. En bredd av företag har hittills deltagit och visar engagemang. Drivkraften för deras deltagande upplevs av projektledaren vara ett genuint intresse blandat med kommande regleringsreformer. Projektet upplevs ha lett till att det blivit tätare samarbeten mellan många aktörer.

EXPBIO. Projektet har tydlig koppling till insatsområdet kunskap samt även stärka markägare. Projektet arbetar för att i samverkan mellan flera länder inom Nordsjöregionen samarbeta för att förbättra förutsättningarna för biologisk mångfald. Åtta parter från fem länder samarbetar, däribland Botaniska Trädgården och Trollhättans stad från Sverige. Botaniska Trädgården är huvudsökande för projektet.

Projektet arbetar med att utbyta kunskap och erfarenhet mellan länder, skapa lokalt framtagna fröblandningar, pröva olika restaureringsmetoder, öka kunskapen om den biologiska mångfalden hos elever, allmänhet, företag och beslutsfattare. Samt använda medborgarforskning i genomförandet. Projektets aktiviteter går väl i linje med det planen försöker åstadkomma. Expbio har en tydlig explorativ karaktär och att främja kunskap- och erfarenhetsutbyte mellan länder och aktörer. Målen speglar delvis denna bild och är mindre specifika i hur de har formulerats.

Trollhättans kommun ska representera det kommunala perspektivet men också som markägare att testa restaureringsmetoder. De svenska aktörerna ska också vara delaktiga i informationsspridning till medborgare. Projektet är i en tidig uppstartsfas, och har hittills haft en kickoff. Partnerbesök till Göteborg är planerade under mars 2024.

MISTRA BIOPATH har en tydlig koppling till samtliga fyra insatsområden i planen. Med stark betoning på kunskap (insatsområde 1) och insatsområde 3 (finansiella placeringar etc) (men även området kring mätmetoder och markägare har en tydlig koppling till projektets aktiviteter). En bärande del handlar om att bygga en kultur och skapa möjligheter för representanter från olika discipliner, och arbetspaket, forskare och industripartners att mötas och samarbeta. Projektet består av tre arbetspaket som bygger på varandra med en tydlig insatslogik vad gäller aktiviteter och mål.

Fokus är inledningsvis på kvantifiering av effekter från biologisk mångfald på branscher/finansiella systemet (WP1). Följt av integrering av biologisk mångfald i finansiellt beslutsfattande (W2) och "mainstreaming" av biologisk mångfald för innovation inom governance (WP3). Projektet kommer vidare hantera direkta och indirekta effekter på förändringar av markanvändning relaterade till jordbruk, skogsbruk och energi.

Det finns idag, enligt en intervjuperson, mycket data men inga enkla mätmetoder. Hur ska man säkra att vi har grepp om värdekedjor och data hela vägen? Projektet lyfts som viktigt då det är tvärsektorielt och omfattar näringslivet (industripartners samt finansiella aktörer till exempel AP fonder) samt forskare och offentliga aktörer (till exempel VGR, Region Skåne och Malmö stad). Ett viktigt område handlar om att få olika aktörer - forskare, finansiella aktörer och biologer - att "tala samma språk".

DivGrass har en tydlig koppling till tre insatsområden i planen (kunskap, markägare, och mätmetoder). Projektet grundar sig i att lantbrukare förfogar över stora arealer, och deras beslut är därför

särskilt viktiga för biologisk mångfald. Projektet är inledningsvis av mer explorativ karaktär där man ska bidra till metodutveckling som underlättar för lantbrukare att bruka sina marker på ett mer hållbart sätt och att digitalt kunna mäta ökad biodiversitet i gräsmarker. Till exempel ska ett "kunskapspaket" för rådgivare och engagerade lantbrukare tas fram med en fälthandbok, lantbrukarträffar och tillgång till "hjälpcenter" för de digitala mätmetoderna. Målen och de indikatorerna (t ex antal företag som får rådgivning, antal nya metoder/arbetssätt) som är framtagna bedöms vara realistiska utifrån projektets explorativa syfte.

Projektet är i startskedet (startade september 2023) och ett stort arbete handlar om att komma överens om metoder samt vilken typ av lantbrukare som ska delta med tanke på att det är olika förutsättningar i olika länder (t ex olika jordar). Ett av projektets primära syften är att utvärdera hur ökad biologisk mångfald kan påverka produktionen. Detta ska ske genom en kombination av litteraturstudier och utvärdering av produktionsdata från gårdarna. Denna typ av resultat går att fånga upp först efter 2025, då insådder ska genomföras under våren 2024. Det är således för tidigt för projektmedarbetarna att uttala sig om målen kommer att nås.

Kunskapsspridningen och lärandedelen i projektet utgör även en viktig del. Inom ramen för detta ingår fysiska träffar, fältvandringar på gårdarna och studieresor mellan länderna. Vidare kommer även digitala insatser (webbinarier) samt intervjuer med lantbrukare att genomföras och publiceras på websidan. Det finns en etablerad kommunikationsplattform, "Gröna möten", som används för att bjuda in till digitala initiativ.

Det finns en viss farhåga för att projektet har för stort fokus på vetenskapliga metoder, till exempel vad gäller att hitta exakt samma jordar för jämförbara mätningar, framför att fokusera på lantbrukarens perspektiv och behov. En projektdeltagare understryker detta särskilt:

Det här är ett lantbrukarprojekt – nu är även flera universitet med. Då blir det en mer vetenskaplig inriktning. Det är för lantbrukarna vi gör projektet (Ideell förening)

4.1.8 *Insatslogik och mål i beviljade projekt är i linje med intentionerna för planen*

Två underfrågor för denna del av utvärderingen handlar om huruvida insatslogiken i beviljade projekt bedöms vara trovärdiga utifrån intentionerna i planen, och om de uppsatta målen i dessa projekt är realistiska.

Som framgått av avsnitt 3.5 utgör VGR:s andel i beviljade projekt i de flesta fall en delfinansiering av ett större projekt. Av projektdokument och intervjuer förefaller det uppenbart att insatslogiken för projekten överensstämmer väl med planen för biologisk mångfald. Samtidigt är projekten ännu i en uppstartsfas, och det är huvudsakligen den tänkta insatslogiken (snarare än den faktiskt implementerade) som så här långt kan bedömas. Vad gäller projektens mål går även de i linje med det som planen för biologisk mångfald eftersträvar.

4.2 Planens betydelse och mobilisering av aktörer

Den andra övergripande utvärderingsfrågan lyder: "Är arbetet och genomförandet optimalt strukturerat utifrån att skapa förutsättningar för att få till en förändring i linje med planen? Denna fråga innefattar ett antal underfrågor (se avsnitt 2.2.1), däribland om rätt aktörer är involverade, och om något av det som görs idag kan behöva justeras.

Detta avsnitt redovisar intervjupersonernas åsikter gällande planen och VGR:s uppdrag. Respondenterna diskuterar hur planen används idag samt vikten av att ha en plan. Vidare vilken roll planen och VGR ska ha i arbetet med biologisk mångfald framåt. Resonemang förs vidare om det regionala aktörssystemet, hur samverkan kan förbättras och förtydligande av roller.

4.2.1 *Planen signalerar ett starkt regionalt ledarskap inom biologisk mångfald*

Även om flertalet intervjupersoner inte känner till planen så väl framkommer en tydligt positiv syn på att den finns. I stort sett samtliga intervjupersoner menar att planen visar på ett regionalt ledarskap i arbetet med biologisk mångfald.

Flera lyfter fram att VGR jämfört med andra regioner i landet befinner sig i framkant vad gäller att prioritera frågan, och det finns en stolthet bland intervjupersonerna för det regionala arbetet med biologisk mångfald. Detta framkommer exempelvis i följande intervjuцитat:

Det viktigaste som planen fyller är att det blir ett sätt att visa att biologisk mångfald är en viktig fråga som regionen ska arbeta aktivt med (Kommun)

Att fler aktörer prioriterar biologisk mångfald på regional nivå ger en styrka till kommuner (Länsstyrelsen)

Känns bra med en region som satsar på det här sättet. Vi ligger i framkant (Forskare)

4.2.2 Planen utgör, eller kan utgöra, stöd för prioritering av arbetet med biologisk mångfald

Planen används idag inte aktivt som ett verktyg i projektaktörernas arbete med biologisk mångfald. Den är i sig heller inte ett verktyg som används i genomförandet av de projekt som har finansierats (samfinansierats) av VGR. Planen beskrivs dock som en viktig hävstång, som en tyngd mot politiken att få legitimitet (och resurser) att driva frågor och ett utvecklingsarbete inom biologisk mångfald. Framför allt utgör planen ett viktigt signalvärde för prioritering av biologisk mångfald på regional nivå. En företrädare för en kommun formulerar det på följande sätt:

Planen kan vara ett sätt att få loss pengar för att göra saker. Det är generellt enklare att få loss pengar till en skola eller rondell. Biologisk mångfald är på tapeten och något många refererar till (Kommun)

4.2.3 Ska planen ses som en vägledning, eller även som en genomförandeapparat?

Det finns en viss osäkerhet bland vissa intervjupersoner kring hur genomförandet av planen är tänkt. Ska den enbart utgöra ett stöddokument för att kunna allokera resurser/projekt eller ska det även finnas en genomförandeapparat bakom likt regionens satsning Klimat 2030? Här är bilden delad. Det finns de som ser att arbetet bör ingå som en del av Klimat 2030, och att arbetet bör vidgas.

Det är olyckligt att separera klimat och biologisk mångfald. Det är för ofta som biologisk mångfald inte är inkluderat (Forskare)

I det fall VGR har som mål att övergå till mer av en genomförandeapparat i arbetet rekommenderar en intervjuperson att snegla på Skogsstyrelsen och deras struktur/arbetsätt.

Vill man ha ett dokument som ska ha större inflytande på verksamheter som LRF till exempel då bör man välja annan väg. Planen samspelar väl med övriga verksamheter men de fyra sidorna har inte påverkat min verksamhet.

Andra bedömer att vi har en oförmåga i en svensk kontext att gifta samman klimatfrågan med biologisk mångfald. Det kan finnas olika program/planer, men en person lyfter att det behöver finnas ett bättre helhetstänk där insatser (till exempel Klimat 2030 eller Västerhavsveckan) är bättre sammankopplade genom samma uppföljningssystem. Hen beskriver följande:

I det regionala ledarskapet är till exempel en representant från länsstyrelsen ute och pratar klimatfrågan sedan har regionstyrelsen ett

möte om Klimat 2030. Vi behöver snacka ihop oss bättre, målgruppsanpassa oss på ett bättre sätt med nya program och insatser (Länsstyrelsen)

Det betonas till exempel att VGR (inom ramen för planen) skulle kunna gå in med regionala utvecklingsmedel till Klimat 2030 i frågor kopplade till biologisk mångfald.

4.2.4 Rätt aktörer är involverade, men tydligare kommunikation och förtydligande av roller efterfrågas

Ett tydligt resultat från intervjuerna är att fler och utvecklade samverkansformer mellan aktörer bör få mer utrymme i arbetet. Det efterfrågas bättre koordinering och samverkan mellan aktörer i länet, framför allt mellan Länsstyrelsen och VGR (se avsnitt 3.2 om Länsstyrelsens uppdrag). En etablerad struktur för kunskapsutbyte efterfrågas då samverkan för dessa frågor i dag upplevs som begränsad. Detta lyfts fram av såväl representanter från kommuner som av Länsstyrelsen och forskningsaktörer. En nyligen genomförd (ej publicerad) utvärdering av Länsstyrelsen kring kommunernas uppfattning om åtgärdsprogrammet visar att kommunerna upplever att det är rörigt vilka aktörer/instanser som finns inom det regionala arbetet med biologisk mångfald. Det bör vara tydligt vilken roll som regionen tar så att det inte blir "kaka på kaka" med Länsstyrelsens uppdrag.

Det blir ju ännu mindre tydligt för andra aktörer vilken roll VGR har och hur allt hänger ihop... vem som gör vad eller har mandat att göra olika saker (Kommun)

I ett regionalt perspektiv, vem gör vad. Kopplingen är inte alltid tydlig, vilka som hör hemma var. Länsstyrelsen har fler handläggare och är experter medan VGR mer nätverksskapande (Forskare)

Representanter från Länsstyrelsen pekar på att det finns ad hoc samarbeten mellan dem och VGR men inget systematiskt arbete kring frågan om biologisk mångfald. Man har lyft upp planen i de forum de organiserat, men ser att det går att synkronisera arbetet mer. Det finns en god förståelse för att arbetet med biologisk mångfald är relativt nytt för regionen jämfört med Länsstyrelsens arbete. Det finns dock en önskan om att VGR engagerar sig mer i framtagande av åtgärdsprogrammet för miljömålen. En sådan tankeprocess har inletts av Länsstyrelsen, och dialog ska föras med VGR.

En intervjuperson upplever att denne genom sin tjänst (delad mellan SLU och Länsstyrelsen) har fått fler möjligheter att få till

kontakterna mellan nätverken på SLU och Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har inte en naturlig uppgift att jobba med utvecklingsfrågor eller genomföra kompetensutveckling i kontakt med markägare. **SLU** har forskningsområdena och det blir naturligt att få in en koppling till ny forskning. Regionen har en viktig del i förutsättningskapande inom ramen för de medel de går in med. De kan då jobba med utvecklingsfrågorna tillsammans med forskargrupper.

Samverkan mellan länsstyrelsen och VGR, upplevs vidare finnas genom **Västkuststiftelsen** som har ett stort uppdrag av Länsstyrelsen. Deras anslag har dock minskat. Vidare samarbetar Länsstyrelsen med Botaniska trädgården på handläggarnivå kring att driva upp plantor och utrotade arter med mera.

Friluftsrådet är ett viktigt strategiskt forum där man informerar om vad som är på gång på nationell nivå. Biologisk mångfald har en tydlig plats här enligt ett par intervjupersoner. Syftet är att det ska födas samarbetsprojekt från rådet. Här efterfrågas att regionen deltar i högre utsträckning.

Regionen kan ha en viktig roll i att arbeta med konkreta uppgifter till exempel kring invasiva arter, ett stort hot. Det lyfts som betydelsefullt att initiera samverkan i strategiska grupper kring avgränsande frågor.

Kommuner arbetar till stor del med biologisk mångfald inom ramen för åtgärdsprogrammet.⁶ 38 av regionens kommuner har gjort åtaganden samt fått dessa godkända på politisk nivå. Prioriteringen av biologisk mångfald skiljer sig mellan de kommuner vi intervjuat. Trollhättans kommun ses till exempel som "pionjärer" med en anställd rådgivare för biologisk mångfald. Kommuner arbetar idag brett med biologisk mångfald inom ramen för naturvårdsprogrammet där man tar fram grönstrukturplaner, skyddar värden i tätbebyggda områden samt förvaltar naturreservat med mera. De har lokala naturvårdsprojekt av olika slag till exempel restaurering av betesmarker där det handlar om att främja biologisk mångfald för att skydda dessa typer av områden. Det lyfts som särskilt viktigt då de medel som söks från Naturvårdsverket (via Länsstyrelsen) för denna typ av projekt har dragits ned, och att man under senare år satsat enbart på våtmarker.

Kommunerna lyfter att det finns tät samverkan med Länsstyrelsen (som myndighetsövande aktör) i arbetet kring biologisk mångfald genom detaljplaner, översiktsplaner och allmänna riksintressen.

⁶ <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/miljo-och-vatten/miljomal/atgardsprogram-inom-miljomal.html>

Länsstyrelsen är en viktig aktör som stöd för kommunerna kring skötselåtgärder till exempel vid restaurering av vattendrag eller skötsel av ängar. I andra fall lyfts Länsstyrelsen mest som en tillsynsmyndighet som kontrollerar om kommunen har gjort rätt eller fel.

Göteborgsregionen driver ett nätverk för kommuner (det låg tidigare på Energikontoret i Väst). De flesta kommuner är medlemmar och det finns ett tätt samarbete med länsstyrelsen i vissa frågor kopplat till nätverket. VGR har dock haft begränsat deltagande i nätverket, enligt ett par intervjupersoner. VGR kan få kommuner att arbeta mer med informationsspridning av biologisk mångfald i naturlandskapet, ledutveckling för vandrare och turister med flera.

Göteborgs centrum för globala biodiversitetsstudier GGBC

återkommer som en viktig regional aktör för att samla aktörer i regionen kring ny forskning. Det finns en tydlighet vad VGRs roll är jämfört med GGBC. GGBC ska länka samman vetenskapen med samhället med kunskap som är högaktuell och forskningsbaserad. En stor styrka i centret är dess starka koppling till organisationer utanför universitet till exempel Botaniska Trädgården, Naturhistoriska museet med flera. Partners får inte finansiering via centret utan de har finansiering från andra sätt men de vill ofta hitta samverkanspartners genom centrumet.

Västkuststiftelsen är en annan aktör som framhålls av flera intervjupersoner. Stiftelsen samarbetar mycket med näringslivet och arkitekter där man genomför insatser i skyddade områden. I en tid då Länsstyrelsen fått minskade anslag har VGR blivit en viktig bidragsgivare till Västkuststiftelsen.

Vissa intervjupersoner bedömer att kunskapen om biologisk mångfald hos många **företag** är låg. Detta gäller särskilt de små företagen som saknar finansiella resurser att driva egna strategiska projekt. De stora företagen har, enligt några intervjupersoner, egna experter och kan vara intresserade och dra nytta av vad som händer.

Det nya CSRD-direktivet, antaget av både Europeiska unionens råd och Europaparlamentet, innebär att företag och organisationer kommer att rapportera enligt europeiska hållbarhetsstandarder, European sustainability reporting standards (ESRS). Detta innebär att företag kommer att behöva lämna mer omfattande upplysningar och information än tidigare om på vilket sätt de påverkar människor, miljön och klimatet. Även om det beskrivs att det endast idag gäller för börsnoterade bolag så förväntas kraven spilla över även på små och medelstora bolag. Kraven på SMF:s träder i kraft först 2026.

Lagstiftningen beskrivs som en milstolpe i hur företagen kommer att hantera frågan om biologisk mångfald. Att regionen kan visa ett ledarskap och stötta företagen (med hjälp av aktörer i systemet) i denna omställning är mycket uppskattat, vilket några citat från intervjuer visar på:

Det ligger rätt i tiden. Det är ett kontinuerligt lärande och detta är en del av en större process, vad som händer på EU-nivå (Företag)

För näringslivet lyfts betydelsen av ett regionalt ledarskap som viktigt. Man visar att det här satsar vi på regionalt, får upp frågan på bordet. Vi kan jobba med morot men lagstiftningen är piskan (Forskare)

Många stora företag driver redan ett arbete då det är lagstadgade att göra det. Små och medelstora företag är däremot i en tidig fas i arbetet (till skillnad från klimatfrågan, CO₂-minskning med mera). Ett par intervjupersoner betonar att SMF:s måste ha ett tydligt "what's in it for me?" för att lägga tid eller resurser. I dialog med Västsvenska Handelskammaren beskrivs att medlemmarna inte är mogna än för frågan om biologisk mångfald. CO₂-minskning är fortfarande det primära fokuset. Ett sätt kan vara att genom bidrag som innovationscheckar integrera en kortare utbildning om biologisk mångfald som en del i hållbarhetsutbildningar.

Sammanfattningsvis är uppfattningen att de aktörer som är involverade är de rätta, men att graden av involvering kan skilja sig åt. Aktörerna gör rätt saker, och i den mån något av det som idag görs behöver justeras är bedömningen från flera intervjupersoner att detta kommer att kunna ske i takt med att VGR fortsätter att visa regionalt ledarskap i frågan. I takt med att detta sker ökar möjligheterna för aktörerna som är involverade i genomförandet att vara ett stöd för att skapa ett resultat.

Kommuner och näringsliv med flera ser planen som en viktig satsning för att höja områdets status i det regionala arbetet. Planen används idag primärt som ett stöd för kommunerna att prioritera arbetet med biologisk mångfald internt. Näringslivet ser arbetet/planen som "rätt i tiden" i och med kommande lagstiftning där stöd till företagen kommer efterfrågas i större utsträckning. En mer systematisk samarbetskultur efterfrågas mellan aktörer som arbetar med frågor om biologisk mångfald (LS, kommuner, VGR med flera). Samt vidare även en ökad tydlighet om varandras uppdrag och mandat.

4.2.5 *Regionen kan ta helhetsperspektivet om biologisk mångfald*

Ett stort antal respondenter menar att det är regionen som kan och bör ta helhetsgreppet kring biologisk mångfald; det finns ingen

annan aktör som upplevs kunna göra det. Regionen som myndighet uppfattas ha stora möjligheter att påverka och nå ut till allmänheten. Till skillnad från Länsstyrelsen (som har mer öronmärkta pengar) är VGR mer fria att kunna rigga ett sådant arbete.

Ingen som har bredare mandat än regionen egentligen att ta sig an helheten. Förutsättningskapandet, den rollen bör de ta mer av (Länsstyrelsen)

Rollen bedöms som ännu mer aktuell i och med Naturvårdsverkets regeringsuppdrag gällande kommande nationella strategi och handlingsplan till konventionen om biologisk mångfald (CBD).⁷

Konventionen om biologisk mångfald, det nya ramverket, att medvetandegöra detta blir ett viktigt arbete. Att översätta detta i praktiken, vad innebär det, är något regionen kan arbeta med. (Forskare)

VGR bedöms ha en viktig roll i kunskapsspridning via olika science centers, Botaniska trädgården och andra aktörer för att lyfta ut kunskap om biologisk mångfald i samhället. VGR har, på ett annat sätt än Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen, en viktig roll i att nå allmänheten samt näringslivet. Detta kan ske genom bland annat naturbruksskolor med mera. Även att informera om hur man tar sig hållbart till olika grönområden (genom Västtrafik) lyfts som betydande.

Vi beskrev tidigare hur flera intervjupersoner efterlyser en tydligare kommunikation och ett förtydligande av roller i det arbete som sker inom biologisk mångfald regionalt. Ett par intervjupersoner lyfter att VGR kan bli bättre på att länka till andra aktörer i systemet kring biologisk mångfald. I dagsläget hänvisar VGR i begränsad utsträckning till Länsstyrelsens arbete på hemsidan utan främst till Naturvårdsverket och VGRs egna verksamheter.

⁷ <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/nationell-strategi-och-handlingsplan-om-cbd/>

5 Slutsatser och reflektioner

5.1 Huvudsakliga slutsatser

Sweco har haft i uppdrag att värdera genomförandet av planen för att främja biologisk mångfald sedan starten 2022. Utvärderingen har beaktat att merparten av projekten är i uppstartsfas, och att endast tidiga resultat kan fångas upp. Fokus har varit på att ambitionen med arbetet ska vara kraftfullt och effektivt.

Det är tydligt att planens insatsområden har tagits fram *i bred förankring med regionens aktörer* inom biologisk mångfald. Det finns en samstämmighet bland intervjupersonerna att *de fyra prioriterade insatsområdena är högst relevanta* och bör finnas med i nästkommande plan. Att regionen har valt att smalna av arbetet på ett urval områden bedöms som strategiskt med tanke på att området är mycket brett och i en tidig mognadsfas. Inga områden upplevs saknas i dagsläget dock bedömer flertalet att skogen bör inkluderas i arbetet. Insatsområdet avseende kunskap bedöms av flera som ett paraplyområde för de resterande tre områdena. Vissa ser ett behov av att planen görs skarpare med konkreta åtgärder kopplade till insatsområdena.

Det arbetssätt som har valts, att bevilja projekt kopplat till de fyra insatsområdena, uppfattas som framgångsrikt. Genom projekt förs aktörer naturligt samman från olika sektorer, man lär sig "tala samma språk" och skapa relationer och samarbeten som kan leva vidare även efter projektavslut. Det är ett sätt att förstå varandras roller i systemet och arbete med biologisk mångfald. Det tar tid att bygga strukturer och samverka inom ett inte fullt utvecklat område, och detta tillvägagångssätt uppfattas över lag som mycket ändamålsenligt. De aktörer som är involverade är de rätta, men graden av involvering kan skilja sig åt. I den mån något av det som idag görs behöver justeras kommer det att kunna ske i takt med att VGR fortsätter att visa regionalt ledarskap i frågan.

De beviljade *projekten* och deras mål har samtliga *tydliga kopplingar till flera av de prioriterade insatsområdena*. De fyra projekten är i tidig uppstartsfas, men samtliga personer vi pratat med bedömer att genomförandet sker enligt plan. Projekten har, med vissa skillnader dem emellan, arbetat med kick-off aktiviteter, kunskapsspridning, riggning av metoder och arbetssätt, aktiviteter med företag, framtagande av läromaterial med mera. Då projekten ännu befinner sig i ett tidigt skede är det dock för tidigt att peka på konkreta resultat, men genom projekten har ett värdefullt arbete med att mobilisera relevanta regionala aktörer påbörjats.

Samtliga intervjupersoner betonar att *planen signalerar ett tydligt regionalt ledarskap för biologisk mångfald*. Även de som har svag kännedom om planens innehåll lyfter detta. Planen skapar motivation och styrka för regionala aktörer, samtidigt som den utgör en viktig *hävstång för att prioritera arbetet i den egna organisationen* - bland annat för kommuner gällande resurser. Innehållet i planen är dock relativt lite känt bland intervjupersonerna. Planen används mer som ett dokument för prioriteringar snarare än som ett vägledande dokument eller arbetsdokument. VGR behöver ta ställning till om planen för biologisk mångfald ska vara ett dokument främst för internt bruk, eller om den tydligt även ska återspegla och ge uttryck för ett regionalt ägarskap för frågan. Detta vägval kommer att påverka utformningen och processen för framtagande av nästkommande plan för biologisk mångfald.

Vissa menar att det bör finnas en starkare "genomförandeapparat" bakom planen, likt Klimat 2030. Det framhålls att regionen kan bli bättre på att föra samman klimatfrågan med biologisk mångfald, med ett bättre helhetstänk. Det upplevs inte finnas någon annan aktör som bättre än regionen kan ta helhetsgreppet kring biologisk mångfald. Andra intervjupersoner upplever att området biologisk mångfald ännu är för omoget; arbetet är fortfarande i en experimentell fas, och upplägget för planen är strategiskt i nuläget för att senare kunna trappa upp och höja ambitionen.

De *utvecklingsbehov* som intervjupersonerna lyfter är att *samverkan mellan framför allt VGR och Länsstyrelsen kan stärkas*. Bilden som framkommer är att aktörer arbetar ad hoc kring frågor om biologisk mångfald, och att ett mer systematiskt arbete bör etableras. Det efterfrågas att VGR kan ta en större roll i framtagande av åtgärdsprogrammet för miljömålen, exempelvis tillsammans med Länsstyrelsen. Kommuner, framför allt, upplever idag att det är svårt att navigera bland vilka aktörer/instanser som finns inom det regionala arbetet med biologisk mångfald. VGR kan, enligt vissa, engagera sig mer i befintliga nätverk och forum för att synliggöra sitt arbete och engagemang mer.

Företag och kommuner lyfts som viktiga målgrupper i arbetet med biologisk mångfald. Även om Länsstyrelsen har ett tydligt uppdrag gentemot kommuner (som stödjande- och tillsynsmyndighet) bedömer flera intervjupersoner att VGR kan arbeta mer mot kommunerna, till exempel genom informationsspridning, att lyfta goda exempel samt initiera regionala tävlingar med mera. Kunskapsnivån hos företag bedöms som relativt låg, särskilt hos små och medelstora företag som ofta saknar ekonomiska muskler och tid att investera i utvecklingsarbete. Samtidigt bedöms en

regional satsning som denna och arbetet att involvera företag ligga rätt i tiden med tanke på kommande regelverk (CSRD). Det bör dock finnas en förståelse för att företagen ofta behöver tydliga ekonomiska incitament för att delta i olika initiativ.

Planens avgränsning gällande skog bedöms av vissa som strategiskt rätt med tanke på Skogsstyrelsens tydliga uppdrag. Andra bedömer att det är oundvikligt att inkludera skogen då många jordbrukare även äger skog.

5.2 Swecos rekommendationer

Sweco har utifrån de resultat som framkommit i utvärderingen formulerat några observationer att beakta inför framtagandet av nästa plan för att främja biologisk mångfald. Dessa kan ses som rekommendationer, och som inspel/underlag i utformningen av kommande plan.

Arbetsätten i planen är ändamålsenliga och kan utgöra en god grund för det fortsatta arbetet för biologisk mångfald. Det finns en samstämmighet att VGRs valda arbetsätt att bevilja projekt där nyckelaktörer inom området är projektägare är resurseffektivt och strategiskt. Med tanke på de begränsade medel som finns kopplat till planens operativa arbete är detta ett sätt att "delegera" insatser som kopplas till planens insatsområden och mål.

Det kan tydliggöras mer vilken roll och mandat olika aktörer har i arbetet med biologisk mångfald. Det förefaller finnas en viss okunskap om vilken roll olika aktörer har i det regionala arbetet med biologisk mångfald. Detta är särskilt tydligt bland kommuner som upplever en otydlighet kring vilket mandat och ansvar olika aktörer har. Det kan finnas ett värde i att tydliggöra detta ytterligare på hemsidan.⁸ I nuläget saknas till exempel referenser/länkar till Länsstyrelsens, Skogsstyrelsens, Jordbruksverkets och Naturvårdsverkets arbete med frågorna.

Även planens och VGR:s roll i det regionala arbetet, och i relation till den regionala utvecklingsstrategin, kan tydliggöras. Några aktörer är osäkra kring vad VGR:s roll inom ramen för planen omfattar. Innebär det främst inför nästa beviljande av relevanta projekt, eller handlar det även om att ta en mer koordinerande roll och till exempel synliggöra pågående insatser i regionen i arbetet med biologisk mångfald (lite mer likt Klimat 2030)? Nästkommande plan för biologisk mångfald kan tydliggöra detta, och utgöra ett dokument utifrån vilket relevanta regionala aktörer kan samordnas.

⁸ [Biologisk mångfald - Västra Götalandsregionen \(vregion.se\)](https://vregion.se)

Samordningen med Länsstyrelsen kan stärkas. Representanter från Länsstyrelsen, men även andra aktörer, ser att samverkan kan stärkas mellan VGR och Länsstyrelsen. Inför kommande framtagandeprocess av åtgärdsprogrammet för miljömålen efterfrågas VGR:s inspel och kunskap. Även att se över andra aspekter där de två kan samverka där det finns tydliga överlapp.

VGR kan vidareutveckla sin kommunikation. I anslutning till och utöver ovanstående angående olika aktörers roller och mandat kan VGR även arbeta med inspirerande exempel från ledande kommuner (som till exempel Trollhättans kommun) i arbetet med biologisk mångfald. Detta skulle kunna tillgängliggöras via hemsidan och nyhetsbrev.

VGR kan delta mer i befintliga regionala nätverk för att synliggöra arbetet. Flera respondenter menar att VGR kan synas och delta mer i regionala sammanhang. Särskilt kommunerna ser att VGR kan delta mer i deras kommunnätverk för att berätta mer om regionens pågående arbete.

Överväg om planen även bör omfatta skogen. Det råder en delad bild gällande om skogen ska inkluderas i planen. Flera intervjupersoner uppfattar att det är svårt att exkludera skogen i genomförandet av olika insatser, framför allt i dialogen med markägare. Det finns även de som ser att VGR kan ta ledarskap i arbetet med biologisk mångfald i skogen, parallellt med Skogsstyrelsens uppdrag.

En tydligare insatslogik kan stärka uppföljningen av planen. Planens insatslogik har varit relativt enkel utifrån ett strategiskt perspektiv. Den kan göras skarpare med mer konkreta åtgärder som är uppföljningsbara. VGRs interna plan beskrivs som mer målinriktad och kan inspirera arbetet. Det bör dock finnas en balans mellan att välja rätt typ av mål och indikatorer som mäter rätt saker, då området fortfarande befinner sig i en tidig mognadsfas.

Figur 2 visar ett förslag på en utvecklad insatslogik som Sweco och VGR gemensamt tagit fram i en workshop.

Aktiviteter. Aktiviteter som genomförs inom ramen för planen har som syfte att främja bevarandet av den biologiska mångfalden.

Prestationer. En ytterligare *prestation* (till den befintliga insatslogiken) om kommunikationsarbete föreslås som bland annat innefattar en uppdatering av hemsidan av olika aktörers uppdrag samt eventuellt utskick av nyhetsbrev med mera.

Effekter på kort sikt (3–4 år). Innefattar de fyra prioriterade insatsområdena samt en ytterligare dimension kring insatser som bidrar till att ansvarsfördelningen blir tydligare mellan regionens aktörer. En del i detta kan handla om att förtydliga roller och ansvar på hemsidan samt kommunicera detta vid kunskapsseminarier etc.

Effekter medellång sikt (5–6 år). Ett antal effekter på medellång sikt har formulerats utifrån vad planens aktiviteter och insatser ska bidra till. Dessa tre är:

- Regional koordinering av arbetet med biologisk mångfald
- Hänsyn till biologisk mångfald ska tas vid beslut i organisationer
- Ökad medvetenhet och ändrade beteenden i samhället

Effekter lång sikt (5–10 år). De förväntade effekterna på lång sikt av planens insatser ska bidra till de regionala miljömålen⁹. De två som bedömts som särskilt relevanta är:

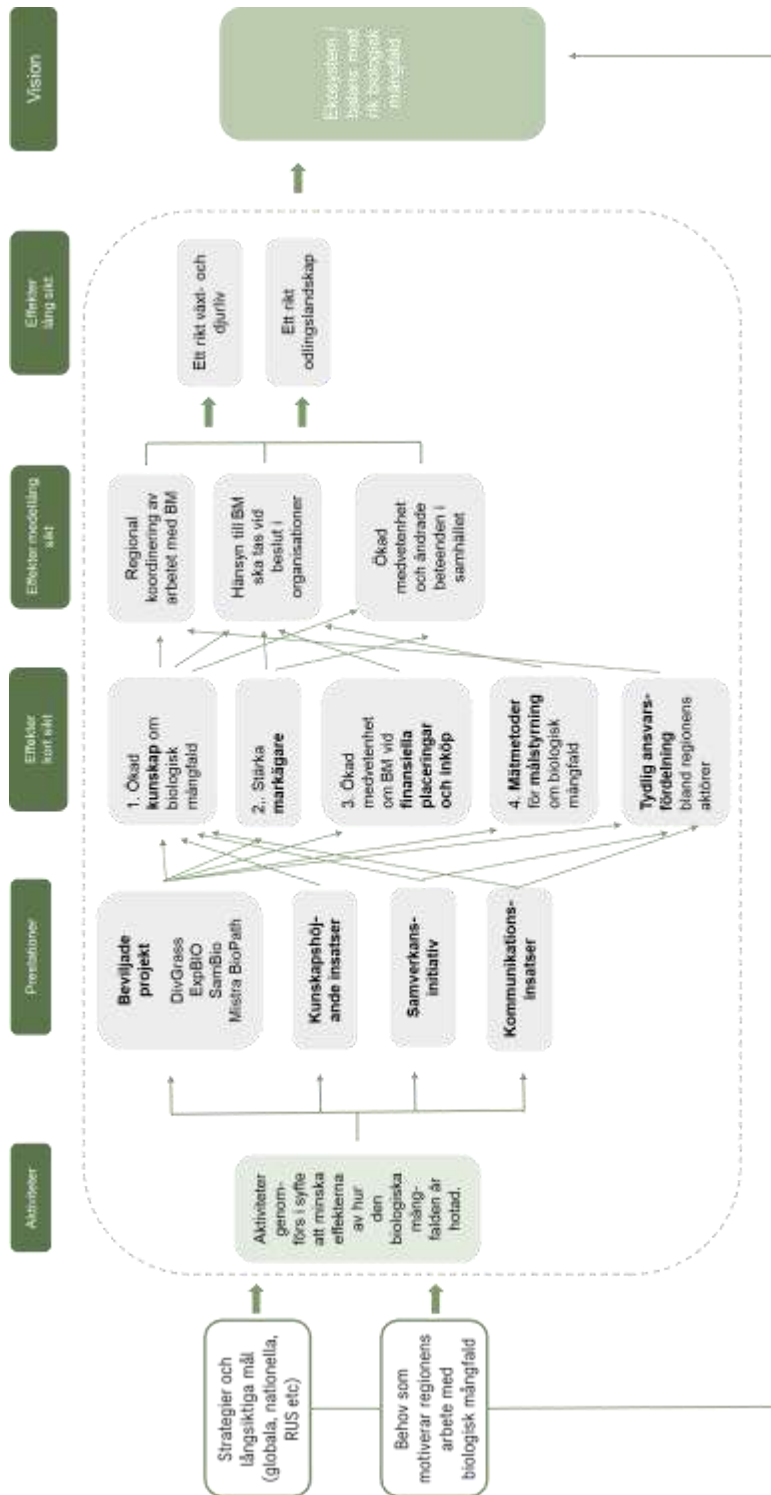
- Ett rikt växt- och djurliv
- Ett rikt odlingslandskap

Vision. Planens vision är att bidra till ett ekosystem i balans med rik biologisk mångfald.

Exempel på **kontextuella eller externa faktorer**.

⁹ <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2020/regionala-miljomal-for-vastra-gotaland.html>

Figur 2. Förslag på insatslogik för kommande plan för att främja biologisk mångfald

Ett nästa steg för VGR kan vara att vidareutveckla och förfina denna insatslogik. I ett sådant arbete är det då även lämpligt att ta fram och testa ett begränsat antal indikatorer som uppfattas utgöra goda mätpunkter mot målen. Det kan till exempel handla om:

- Delta i x antal spridningsevent (till exempel kommundätverk) för att synliggöra regionens arbete med biologisk mångfald
- X antal kunskapsseminarier genomförda
- X antal deltagare vid kunskapsseminarier
- X antal nyhetsbrev
- Ökad kunskapsnivå hos deltagare (kan mätas genom enkätuppföljning)

6 Bilaga 1 Intervjuer

Namn	Organisation
Anders Bergström	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Anders Stålhand	Naturbruksförvaltningen, Västra Götalandsregionen
Andrea Von Essen	Agroväst Livsmedel AB
Anna-Lisa Wränge	Göteborgs universitet
Berit Mattsson	Västra Götalandsregionen
Camilla Kinear	Västsvenska Handelskammaren
Cecilia Glimstrand	Innovatum Science Center
Dag Fredriksson	Falköpings kommun
Eliina Brinkberg	Nudie Jeans
Emilie Widarsson	Sound of the crowd
Emma Hansson	Agroväst Livsmedel AB
Eva-Lena Larsson	Botaniska Trädgården/ Västra Götalandsregionen
Gerda Roupe	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Hanna Tornevall	Göteborgs botaniska trädgård
Helen Sköld	Havets Hus i Lysekil
Henrik Johansson	IVL
Ingrid Horner	Västra Götalandsregionen
Jan Lundström	Lantbrukarnas riksförbund
Jeanette Wadman	Trollhättans kommun

Jenny Kaleinek	Region Stockholm
Jenny Klingberg	Göteborgs Centrum för globala biodiversitetsstudier (GGBC), Göteborgs universitet
Jörel Holmberg	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Kristina Holmström	Hushållningssällskapet Sjuhärad
Lars Johansson	SLU/Länsstyrelsen
Linda Thelin	Slottsskogen Zoo, Göteborg
Linnea Qvirist	Västra Götalandsregionen
Lisa Bertilsson	Stenungssunds kommun
Lotta Backman	Göteborgs Naturhistoriska Museum
Marie Stenseke	Göteborgs Universitet
Marianne Loor	Lunds universitet
Martin Stjernstedt	Havets Hus i Lysekil
Mattias Lindholm	Västkuststiftelsen
Susanne Arvidsson	Lunds universitet
Ulrika Palme	Chalmers Tekniska högskola
Victoria Lind Magnusson	Stenungssunds kommun
Viktor Elliot	Handelshögskolan i Göteborg